

เทศน์เช้า วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจ เวลาผ่านไปกลตั้งใจให้ฟังธรรมนะ ฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าใครเทศน์นะ ใครเทศน์ว่าภารกิจแล้วแต่ ธรรมนี้เป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสรู้ธรรม มันมีอยู่โดยดั้งเดิม แต่ไม่มีใครสามารถเข้าไปหยั่งรู้ได้ ต้องสร้างสมบารมีไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบารมีเป็นพระโพธิสัตว์ ต้องสละนะ นี่ธรรมะนี้จะรู้ได้ด้วยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับพระปัจเจกพุทธเจ้าเท่านั้น

สาวกะผู้ได้ยินได้ฟัง เราสาวกไป สาวกผู้ได้ยินได้ฟัง เห็นใหม่ แล้วเราอนใจ เราไม่สนใจ เราไม่ชวนชวาย แต่เวลาเราทุกข์เราทุกข์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมเป็นพระอรหันต์ เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วย แต่พุทธกิจ ๕ เห็นใหม่ เข้าขึ้นมานี้ออกบิณฑบาตโปรดสัตว์ แล้วสายก็เทศน์ว่าภารกิจสอนญาติโยม คำขึ้นมาสั่งสอนพวกพระพวกเณร กลางคืนก็มาเทศน์สอนเทวดา เข้าขึ้นมาก่อนรุ่งสว่างเล็งญาณ เล็งญาณเพื่อจะหาคนที่มิจิตใจสูงใจ จิตใจที่ว่าคนที่จะพ้นออกไปจากทุกข์ได้ คนที่มิจิตใจสูงนี้ไม่มีใครชี้หน้าจะออกไปไม่ได้ เห็นใหม่ เพราะไม่ได้สร้างบุญบารมีไว้ไม่มีใครสามารถชี้หน้าได้ ออกจากตรงนี้ได้ ออกจากตรงนี้ได้ไม่ได้คือเห็นของเราความเห็นผิด

นี่ความเห็นผิดของโลกเรานะ เราต้องประกอบสัมมาอาชีพะ ต้องประสบความสำเร็จในชีวิต ความสำเร็จในชีวิตคนประสบความสำเร็จขนาดไหนมันก็มีความสุขแก่ส่วนหนึ่ง ส่วนที่วเราคิดถึงผลงานของเราแล้วเราภูมิใจ แต่เราก็ถึงเลสงสัยว่าตายแล้วไปไหน ผลเกิดขึ้นมาจะทำอย่างไร เราตายแล้วจะไปไหน ความสุขเกิดที่ไหน เพราะเราหาความสุขกันไม่เป็น เราหาความสุขเราหาเกิดจากอามิสเกิดจากสินจ้าง เห็นใหม่ สินจ้างรางวัล เราให้ของเด็กๆ ได้รับสิ่งของนั้นเด็กก็มีความพอใจมีความสุขอันนั้น เพราะเด็กได้รับสิ่งของนั้น

หัวใจก็เหมือนกัน เราให้สินจ้างอามิสไป สิ่งที่ได้ปรารถนา ใจนี้ปรารถนาสิ่งใดก็ปรนเปรอหัวใจในสิ่งนั้น แล้วปรนเปรอขนาดไหนมันก็ไม่พอใจ มันปรารถนาไปไม่มีที่สิ้นสุด

เห็นไหม นี่อามิส สิ่งที่เกิดขึ้นมาคือว่าโลกเป็นอย่างนั้น แล้วเราก็จะปรนเปรอให้หัวใจเราเป็น
 อย่างนั้น เป็นไปไม่ได้เลย ความสุขหาได้ด้วยความสะดวกของใจ มันต้องละออก เห็นไหม

ความร้อน เราใส่ไฟเข้าไปนี่ความร้อนเผา ถ้าความร้อนเผาขึ้นมา ความโลภ ความโกรธ
 ความหลง มันเผาใจเรา แต่เราไม่เข้าใจว่าอันนี้เป็นความโลภ ความโกรธ ความหลง เห็นไหม
 ว่าสิ่งนี้เป็นทุนนิยม มือใครยาวสาวได้สาวเอา ปัญญาของใครสาวได้สาวได้ขนาดนั้น

ทุนนิยมเป็นทุนนิยมส่วนหนึ่ง แต่คนที่มิใช่เป็นเมตตา เห็นไหม มีใจเป็นธรรม ถึงทุน
 นิยมก็เป็นธรรม สังคมนิยมต้องสังคมที่เป็นธรรม เห็นไหม พยายามให้สังคมนั้นเป็นธรรม มัน
 เป็นไปไม่ได้หรอก สิ่งนี้มันเป็นไปไม่ได้ เมื่อก่อนพวกสังคมนิยมเขาบอกเลย พวกที่เป็นสังคม
 นิยมคือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เป็นสังคมนิยมก่อน เพราะว่าถือความเสมอภาค
 ความเสมอภาคอันนั้นคือใจที่มันเสมอภาค

ใจนี้ ถ้ามันพ้นจากกิเลส เราชำระกิเลส มันเสมอภาคตรงนั้น แต่เรื่องของกิเลสมันเสมอ
 ภาคตรงไหน มันไม่มีความเสมอภาค มันมีความแก่งแย่งกัน ผู้ที่บริหารก็อาศัยความเร้นลับอัน
 นั้นกดขี่ข่มเหงคนอื่นต่อไป มันเป็นไปไม่ได้เพราะมันเป็นเรื่องของกรรม เห็นไหม เรื่องของ
 กรรมเรื่องของจริตนิสัย คนเราจะให้กินข้าว ๕ คำแล้วอ้อมเหมือนกัน เป็นไปไม่ได้ คนเรานี้กิน
 ๕ คำก็มี กิน ๑๐ คำก็มี ๒๐ คำก็มี อ้อมนี้ความอ้อมของใจไม่เหมือนกันแล้วเสมอภาคตรงไหน

ถ้าสังคมให้มาอย่างนั้น แต่ใจเราไม่พอใจของเรา เราก็ไม่มีความเสมอภาคของเรา เราก็
 คัดค้านของเรา ใจมันเป็นไปอย่างนั้นไม่ได้ ความเสมอภาคของใจ เห็นไหม เสรีภาพ ความเป็น
 ภราดรภาพนี้เกิดขึ้นมาจากใจ ถ้าใจสิ้นไปจากกิเลส เห็นไหม ชำระกิเลสจนกิเลสพ้นออกไป
 จากใจ นี่ความเสมอภาค องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาก็มีความเสมอภาค
 ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันต์ต่างๆ นี่ความ
 เสมอภาคเหมือนกัน แต่จริตนิสัยอำนาจวาสนาต่างกัน

สิ่งที่อำนาจวาสนานี้โลกมองตรงนั้นไง เราถึงมองอำนาจวาสนาของเรา เราพยายาม
 ขวนขวาย เราหาความสุขของเราโดยผิดที่ สิ่งนั้นเป็นเครื่องบังจายตี เป็นการบิบบังคับนะ คน
 เกิดมามีปากมีท้อง บังจายตีเครื่องอยู่อาศัยนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าต้องอาศัย
 สิ่งนี้ไปเพื่อการดำรงชีวิต สิ่งนี้ดำรงชีวิตแล้วชีวิตเรานี้จะมีหุตาสว่างขึ้นมาไหม? อย่างเช่น
 ทำบุญทำทาน เราต้องมีการทำบุญทำทานเพราะอะไร เพราะเราสละออกไป เห็นไหม ความ

สละออกไปอันนี้ สิ่งใดสละออกไปคือหัวใจสละออกไป เราตั้งใจมาทำบุญเราตั้งใจนี้เจตนาอันนี้มันเปิดออกมา ใจอันนี้สิ่งนี้มันเกิดขึ้นมา ใจต้องการสิ่งนี้

ถ้าใจต้องการสิ่งนี้ เวลาเราทุกข์ยากขึ้นมา เวลาเราทุกข์ยากเราปฏิเสธไม่ได้ อารมณ์ของเราๆ ปฏิเสธไม่ได้เพราะอะไร เพราะเราไม่เคยฝึกหัด แต่เวลาการสละทาน เห็นไหม ความตระหนี่ถี่เหนียวของใจ ใจเกาะเกี่ยวอารมณ์ของตัวเอง ตัวเองคิดสิ่งใดแล้วว่าตัวเองคิดถูกต้องทั้งหมดเลย สิ่งที่เราเองคิดถูกต้องทั้งหมดแล้วทำไป พอผ่านไปแล้วเห็นไหมจะเสียใจภายหลังจะเสียใจภายหลังเลย ถ้าเราไม่ทำเราไม่มีสิ่งนี้ขึ้นมา เราไม่ปฏิบัติสิ่งนี้ขึ้นมาเราจะไม่มี ความเสียใจ

เว้นไว้แต่ผู้ที่มีศีลมีธรรม ถ้ามีศีลมีธรรม เราพยายามทำคุณงามความดี เห็นไหม การถือศีลมันเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์แน่นอนเลย เพราะอะไร เพราะเราทำใจให้เป็นปกติ สิ่งที่เป็นปกติของใจ เห็นไหม ปาณาติปาตา อะทินนทานี่เกิดขึ้นมาจากไหน เกิดขึ้นมาจากใจเห็น แล้วใจกระทบสิ่งนั้น แล้วอยากทำอยากเป็นไป ถ้าเรามีศีลขึ้นมาบังคับสิ่งนั้นขึ้นมาให้มันเป็นปกติของใจ นี้ถ้ามีศีลมีธรรมความถูกต้องมันจะเกิดขึ้นมา

ความถูกต้องเห็นไหม ถึงต้องมีศีลอย่างต่ำศีล ๕ ก่อน ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมีศีล ๕ เพราะเวลาจิตมันสงบขึ้นมา มันไม่ไปเบียดเบียนใครใจ เวลาจิตสงบขึ้นมามันมีพลังงานเห็นไหม เป็นขาก็ได้เป็นคำก็ได้ เป็นสัมมาสมาธิ เป็นมิจจาสมาธิ นี่ความเป็นสมาธิความตั้งมั่นของใจ เป็นสิ่งที่เขาทำกันเป็นคุณไสยเขาต้องอาศัยสมาธิเหมือนกัน แต่เพราะถ้าเรามีศีลขึ้นมา เราไปทำลายเขาได้อย่างไร ในเมื่อใจของเราต้องเป็นปกติของเรา มันถึงเป็นสัมมา สัมมานี้ย้อนกลับเข้ามา ถ้าเราย้อนกลับเข้ามามันค้นคว้าสิ่งนี้ได้ มันหาสิ่งนี้ได้ สิ่งนี้เกิดขึ้นมาจากเรา ความสุขเกิดขึ้นมาจากใจโดยไม่ต้องแสวงหาสิ่งใดๆ เลย การแสวงหาอันนี้เป็นค้นหาความทะยานอยากมุ่งออกไป

แต่การประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม การเดินจงกรม เดินในทางของเดินจงกรมเลี้ยวกลับเข้าไปอยู่ในตรงนั้น เดินอยู่ในที่ตรงนั้น แต่เดินเพื่ออะไร เดินเพื่อให้หัวใจสงบ เห็นไหม นั่งสมาธิก็เหมือนกัน เรานั่งอยู่ปกติกายนี้ไม่เคลื่อนไหวแล้ว แต่หัวใจมันยังคิดฟุ้งซ่านไป หัวใจนี้คิดฟุ้งซ่านไปต้องมีขอบเขตของมัน

ถ้าเรามีศีลเป็นปกติ ศีลเราสมบูรณ์ เราจะมีความอุ่งใจว่าเราไม่มีความผิดพลาดสิ่งใดเลย ถ้าเราไม่มีความผิดพลาดสิ่งใดเราไม่หลอกตัวเอง แต่ถ้าเราผิดศีลขึ้นมา ศีลเราเศร้าหมอง ศีลเราขาดศีลทะลุขึ้นมา มันจะว่าสิ่งนี้ผิดขึ้นมาๆ แล้วเราจะมาหลอกเราเองขึ้นมาได้อย่างไร เห็นไหม ความลับไม่มีในโลกหรอก ความลับของเราเรามีอยู่ เรารู้ตัวเราอยู่ เราทำผิดทำถูกเรา รู้อยู่ เราทำความดี สังคมไม่เห็นความดีของเราก็เรื่องของเขา เราทำความผิดพลาดเข้ามาในหัวใจ ใครจะไม่รู้ไม่เห็นเรารู้เห็นของเรา เราก็กลอกตัวเอง เห็นไหม นี่ศีลไม่ปกติ พระถึงได้ต้องปลงอาบัติไฉ

การปลงอาบัติคือสิ่งที่ล่วงเลยมาแล้วนี้ มันเป็นเรื่องที่เราผิดพลาดมา เพราะสติเราไม่สมบูรณ์ สิ่งนี้แล้วกันไป แล้วเราเริ่มต้นใหม่ เห็นไหม การเริ่มต้นใหม่คือการปลงอาบัติ แล้วข้าพเจ้าจะตั้งใจทำสิ่งที่ถูกต้องขึ้นไป นี่มันเริ่มต้น

เราต้องเริ่มต้นเพราะเรามีกิเลส กิเลสนี้มันอยู่ในหัวใจของเรา เพราะเราเกิดขึ้นมา มันมีกิเลสพลักไส มันมีส่วนหนึ่งคือหัวใจ หัวใจนี้เป็นของประหลาดมหัศจรรย์มาก จิตนี้มหัศจรรย์มาก มันจะเกิดจะตายตลอดไป ไม่มีที่สิ้นสุด เพราะมีแรงขับเคลื่อนไปตลอดไป กิเลสมันเป็นแรงขับเคลื่อนอันหนึ่ง ถ้าเราพยายามชำระกิเลสของเรา แรงขับเคลื่อนอันนี้ไปไม่ได้ พลังงานอันนั้นก็มิอยู่ เห็นไหม ใจนี้ไม่สูญสลายไม่หายไปเพราะเป็นธาตุรู้เป็นสสารอันหนึ่ง เป็นธาตุ ๖ ใจที่เป็นวัตถุธาตุนี้มันแปรสภาพตลอดไป

แต่หัวใจนี้มันก็แปรสภาพ สถานะของภพ ภวาสวะ ภวาสวะคือภพของใจ ภพของมนุษย์ ภพของสิ่งต่างๆ นั้นเป็นเรื่องของวัตถุ แต่ภพของใจนี้สำคัญมาก ถ้าทำลายตรงนี้ขึ้นไป เห็นไหม ทำลายตรงนี้ใจมันจะบริสุทธิ์ได้ ถ้าใจบริสุทธิ์ได้ ทำขึ้นมาบริสุทธิ์ได้ มันจะมีความบริสุทธิ์โดยสมบูรณ์ จิตนี้มีอยู่โดยดั้งเดิม กิเลสมีอยู่ที่หัวใจ ใจก็มีอยู่แต่โดนกิเลสปกคลุมอยู่ ถ้าเราพยายามชำระกิเลสเข้ามา เราต้องทำสมาธิมาก่อน เราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ เราต้องทำทานของเราก่อน ไปทวนกระแส เราไม่ตามกระแส

โลกนี้ เห็นไหม เขาบอกเขาไม่ต้องทำบุญทำทาน เขาทำคุณงามความดีก็ได้ คนพูดมากเลยที่เราทำดีก็ได้ดีอยู่แล้ว ทำไมต้องไปเชื่อศาสนา เชื่อศาสนาลิ เพราะอะไร เพราะศาสนามีรัตนตรัยใจ มีคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีธรรมะคือจะความจริงที่มันแปรสภาพ เห็นไหม สภาวะธรรม เราไม่เห็นสภาวะธรรมคือว่าธรรมะคือธรรมชาติส่วนหนึ่ง ถ้าเพ

ธัมมา อนัตตา ธรรมชาติคือแปรสภาพไป กิเลสหายาบ เวลาสละทานออกไป ถือศีลขึ้นไปให้มัน บางตัวลง มันก็เป็นอย่างกลาง

ถ้าเราใช้สมาธิเข้าไป ช่มเข้าไปนี่จิตมันสงบเข้าไป กิเลสมันอย่างหายาบ อย่างกลาง อย่างละเอียด เราจะย้อนกลับเข้าไป จิตมันจะพัฒนาขึ้นไป สิ่งนี้มันจะเกิดขึ้นมาจากการที่เราพัฒนาจากธรรมะใด ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นรัตนตรัย ผู้ที่มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อยู่ในหัวใจนี้มีแก้วสารพัดนึก คือ นึกให้หัวใจแปรสภาพได้ ให้หัวใจพ้นจากทุกข์ พ้นออกไปจากทุกข์ได้ ถ้าเรามีสภาวะอันนี้

ถ้าเราไม่มีสภาวะอันนี้ ทำดี ดีของโลกนี้ ดีของโลกิยะ ดีของโลกเขา ความดีของโลกนี้ เป็นความดี ความดีก็หม่นไป เห็นไหม ผู้ที่มีศาสนาไม่มีศาสนาในหัวใจก็แล้วแต่ ทำดีก็ได้ดี ทำชั่วก็ได้ชั่วโดยสัจจะของเขา แต่ผู้ที่มีศาสนา เห็นไหม เรานี้เรารู้ว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ผิดพลาดอย่างไรเรารู้ว่าอันนี้เป็นไฟ เราจะไปจับไฟ เราต้องมีเครื่องมือไปจับไฟ เราไม่จับไปโดยมือของเราหรอก แต่ถ้าคนไม่รู้ เห็นไหม ทำดีทำชั่วของเขา เขาไม่รู้ว่าไฟเขาก็จับไปเต็มมือของเขา

นี่เหมือนกัน ถ้าไม่มีธรรมะมันเป็นแบบนี้ ไม่มีความรู้ในหัวใจ หัวใจไม่เข้าใจว่าสิ่งนี้ ผิดหรือถูก จะทำไปโดยที่ว่ามันไม่เข้าใจ ดีของเราแต่ไม่ใช่ดีของธรรม ดีของกิเลสก็เป็นส่วนหนึ่ง ดีของกิเลส เห็นไหม แสวงหาเพื่อความประสบความสำเร็จของเรา เราพยายามแสวงหาขึ้นไป เวลามันพลัดพราก มันไม่สมปรารถนาคือว่าเรามีทุกข์มากๆ ทุกคนเพราะอะไร เพราะมันไม่มองสิ่งที่ประโยชน์ สิ่งที่เป็นประโยชน์คือสัจจะคือหัวใจ ถ้าเรายังมีหัวใจอยู่ หัวใจคือมีชีวิตอยู่ไง ถ้าหัวใจยังมีธาตุรู้ยังมีลมหายใจออกมาอยู่ สิ่งนี้มีคุณค่าที่สุด

สมบัติพัสถานเราจะหามาได้เพราะเรามีความสุขในหัวใจขึ้นมา มันก็เป็นคุณประโยชน์ของเราขึ้นมา เราตายไปหรือเราพลัดพรากจากสมบัตินั้นไป สมบัตินั้นก็ไม่มีคุณค่าสำหรับใคร เพราะมันเป็นสมบัติของโลกเขา แต่คุณงามความดี แต่เรื่องของบุญกุศล มันไปกับใจ สิ่งที่เราได้รับสิ่งนี้ได้ถึงต้องทำบุญกุศล ทำทานเราไป เราสละทานออกไป ใครจะรู้ไม่รู้เรารู้ของเรา แล้วรัตนตรัย เห็นไหม

รัตนตรัยคือว่า เรามีรัตนตรัยเป็นเครื่องดำเนินของใจ ใจมีสิ่งนี้เป็นเครื่องเนิน มันมีฐานรองรับ เห็นไหม เหมือนเราลงไปในน้ำ ถ้าเราทำคุณงามความดีของเราเราก็ต้องว่ายน้ำของเราไป เราลงน้ำแล้วเราก็ว่ายน้ำของเราไปในน้ำนั้น แต่ถ้ามีรัตนตรัย มีเรือ เห็นไหม เรือคือที่

รองรับให้เราข้ามน้ำไป เพราะธรรมะ เห็นใหม่ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วางเหมือนสังข์จะ รัตนตรัยเป็นอย่างนั้น แก้วสารพัดนี้รองรับในหัวใจของเรา ให้มีสิ่งที่เป็นไปในหัวใจของเรา เราถึงต้องทวนกระแส

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้วยังมีพุททธิกิจ ๕ เป็นงานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ที่ไม่มีกิเลสยังมีกิจเพื่อจรรโลง เพื่อรื้อสัตว์ชนสัตว์ไป เรามีกิเลสในหัวใจ เรามีความทุกข์ในหัวใจ งานของเราเราต้องมีของเรา เราไม่ใช่เรื่องของโลก หรอก อยู่กับโลกเขาไป ไปตามกระแส ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว อยู่กับโลกเขาไป นี้ไปกับกระแสของโลกเขา แต่ไม่มีอันหนึ่งสิ่งหนึ่งในหัวใจ ในหัวใจที่ว่าถ้ามันไปแล้วจะมีเครื่องดำเนินไป เราตายไปแล้วเราก็มีพร้อมออกไป ออกมาจากบ้าน เห็นใหม่ มีเสบียงมีอาหาร ออกมานี้ เราจะเดินทางไกลขนาดไหนก็ได้

บุญกุศลในใจของเราก็เหมือนกัน ถ้าใจนี้มีบุญกุศล มันจะเดินทางไกลขนาดไหนมันก็ไปของมันได้ แต่ถ้าเราไม่มีบุญกุศลของเราเลย ทำดีทำชั่วของเรา นี่ดีชั่วของเราๆ ก็ไม่รู้ว่ามันถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ถ้าไปหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หาพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติรู้จริงของใจ เห็นใหม่ เกิดขึ้นมาจากใจ

ใจนี้มันตระหนี่ถี่เหนียว มันตระหนี่นะ ตระหนี่ในอารมณ์ ตระหนี่ในความรู้สึก ความคิดของเรานี้มันว่ามันถูกหมด แต่มันจริงไม่จริงยังไม่รู้เลย ถ้ามันจริงมันต้องเห็นสภาวะธรรมเป็นจริง ถ้าผู้ใดเห็นธรรมสมควรแก่ธรรม เห็นใหม่ นี่เราศึกษาธรรมเราก็ว่าคนเราเกิดมันต้องตายทั้งหมด ทำไมเราไม่ปล่อยกิเลสละ กิเลสมันปล่อยไม่ได้เพราะเหตุใด เพราะมันไม่เห็นต่อหน้า

แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติจิตมันสงบเข้ามา มันเป็นปัจจุบัน มันไม่มีอดีตอนาคต ปัจจุบันธรรม มันเห็นสภาวะความเป็นไป แล้วดวงตาเห็นธรรม ตาของใจมันจะเกิดขึ้นมา มันจะเห็นว่าร่างกายนี้ไม่เป็นของเรา โดยจิตใต้สำนึก โดยความเป็นจริง แต่ที่เรารู้นี้เรารู้โดยผิวน้ำ เรารู้สิ่งที่ว่ามันเป็นสิ่งที่ว่าเราเล่าเรียนมา เราจำครูบาอาจารย์มา มันถึงแก่กิเลสไม่ได้ใจ กิเลสมันอยู่ใต้จิตสำนึก ความคิดเรานี้เราคิดได้ เราพูดกันได้เราสื่อสารกันได้ แต่ลึกๆ เบื้องลึกของใจไม่มีใครเคยเห็น

นี่สงบเข้ามา ความสงบเข้ามามันจะไปเห็นสิ่งนี้ แล้วมันจะแก้ไขสิ่งนี้ เห็นไหม นั่นนะ รัตนตรัยเป็นอย่างนั้น เป็นงานของเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพ้นจากกิเลสแล้วก็ยังมีงานเพื่อจะรู้สัตว์คนสัตว์ แต่เพื่อรู้สัตว์คนสัตว์เพราะพวกเรา ถ้าเราเชื่อ เราเป็นชาวพุทธ เราก็ต้องพยายามทำของเรา ทาน ศีล ภาวนา เวลาก่อนนอนให้ระลึกถึงพุทโธๆ หลับไปกับพุทโธ ก็ยังดี พุทโธๆ กังวานในหัวใจ ถ้ามีบุญวาสนามันจะสงบได้ มันจะรู้ตัวเองขึ้นมา แล้วมันจะเริ่มจากที่เราจะเห็นว่านี่คุณประโยชน์

งานของโลก เห็นไหม งานในสัมมาอาชีวะก็รักษาไปทำไป ถึงที่สุดแล้วก็ต้องให้ลูกให้หลานรับภาระไป แต่ของเราเราต้องเตรียมตัวของเรา เตรียมตัวเป็นบุญกุศลของเรา เป็นเสบียงอาหารของเราที่จะไปต่อไป ไม่มีการดับสิ้น ใจนี้ไปตลอด เวลาตายไปแล้วเศษพ เอาศพไปเผาที่วัด เอาไปฝังที่ป่าช้า แต่ไม่มีใครเคยฝังเคยเผาหัวใจของสัตว์โลกเลย

เว้นไว้แต่เกิดมัจจะมัจจาคาในเครื่องดำเนินของใจของเรา นี่มรรคเครื่องดำเนินจะเผา กิเลสออกไปจากใจ แล้วใจนี้หลุดพ้นได้ เดินตามทันองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ในเมื่อยังมีอริยสัจอยู่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรคยังมีอยู่ มัจจาคาในหัวใจเราจะเกิดขึ้นมาได้ ถ้าเราทำจริงของเรา เอวัง